

จดหมายเปิดผนึก

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ข้อเสนอมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ตกทุกข์ได้ยาก คนตกเรือ และผู้เข้าชายตึกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ในรูปแบบแรงงานลูกเรือประมง ประเทศอินโดนีเซีย

กราบเรียน พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

ด้วยศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ Anti Human Trafficking Network (ATN) และศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือลูกเรือประมง Seafarers Action Center (SAC) โดยมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ได้ลงพื้นที่สำรวจสถานการณ์ปัญหาแรงงานประมงชาวไทย และค้นหา ผู้ “ตกเรือ” ณ เกาะอัมบน ประเทศอินโดนีเซีย ตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ จนถึงเดือนมกราคม ๒๕๕๘ รวมจำนวน ๕ ครั้ง พบว่ามีแรงงานไทยขอความช่วยเหลือ และทางมูลนิธิฯ ได้ดำเนินการประสานงานการช่วยเหลือแรงงานไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งสองประเทศคือ ประเทศไทย และประเทศอินโดนีเซีย

จากการลงพื้นที่ของทีมนักวิจัยช่วยเหลือแรงงานผู้ประสบปัญหา ณ เกาะอัมบน เกาะตวน พบว่ายังมีแรงงานชาวไทยที่ยังรอการให้ความช่วยเหลืออีกเป็นจำนวนมาก ที่ยัง ตกเรือ และตกค้างอยู่ เกาะอื่นๆ ของหมู่เกาะโมลุกุ ของประเทศอินโดนีเซียเป็นจำนวนหนึ่ง

ผลการดำเนินการดังกล่าว มีผู้ประสบปัญหาที่เป็นลูกเรือประมงสัญชาติไทยได้รับการช่วยเหลือ และได้กลับมาถึงประเทศไทยแล้วเป็นจำนวน ๓๐ ราย ในจำนวน ๖ ครั้ง และในจำนวนดังกล่าวพบว่าเป็นแรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปีจำนวน ๒ ราย ซึ่งขณะนั้นผู้ที่เข้าชายตึกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์อยู่ระหว่างการดำเนินการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและคดีความและการคุ้มครองสวัสดิภาพของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม (กรมสอบสวนคดีพิเศษ) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (บก.ปคม) กองบังคับการปราบปรามความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์) และกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินการเชิงรับเพื่อช่วยเหลือคุ้มครอง และกระบวนการดำเนินคดีความ พบว่า ยังพบเห็นปัญหาและข้อจำกัดการจัดการคุ้มครองผู้ตกทุกข์ได้ยาก คนตกเรือ และผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกค้ามนุษย์ลูกเรือประมงไทยที่ผ่านมาของหน่วยงานภาครัฐ

และทางมูลนิธิฯ จึงมีข้อห่วงใยและกังวลและอยากให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการจัดการปัญหา
คุ้มครองเหยี่ยวยา โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และครอบครัวผู้ประสบปัญหาเป็นสำคัญ จึงขอ
ยื่นจดหมายเปิดผนึกเสนอต่อรัฐ ดังนี้

- ๑) ในกรณีผู้ประสบปัญหาที่เดินทางกลับมาจากประเทศไทยนั้นกระบวนการฟื้นฟูสภาพร่างกาย
จิตใจเพื่อให้ผู้ประสบปัญหาที่มีความพร้อมในกระบวนการสอบสวนนั้นมีปัญหาในการให้
ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวที่ประสบปัญหาเพราะยังมีความกังวล ที่จะให้ข้อมูลและสภาพ
ร่างกายที่อ่อนล้า เพลีย การดูแลระบบด้านสุขภาพของผู้ประสบปัญหาควรมีรูปแบบที่
ชัดเจน
- ๒) เมื่อผู้ประสบปัญหาเดินทางระหว่างประเทศอินโดนีเซียนั้นในการเดินทางจะมีเพียงผู้ประสบ
ปัญหาเดินทางมาตามลำพัง พร้อมกับเอกสารที่ทางหน่วยงานภาครัฐดำเนินการช่วยเหลือ
นั้น เมื่อแรงงานเดินทางเข้ามาแล้วมีกระบวนการดำเนินการสอบสวนเบื้องต้น ทั้งหน่วยงาน
ตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง มีรูปแบบที่ปฏิบัติที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสถานะของผู้ประสบปัญหาว่า “ผู้ประสบ
ปัญหาที่กลับมาต้องพิสูจน์สัญชาติ” มีเพียงบางกลุ่มจึงเป็นที่สังเกตว่า การพิสูจน์สัญชาตินั้น
ส่งผลต่อการตัดสินใจที่มีความลำบากเพราะที่อยู่ปัจจุบันของแรงงานมีการเคลื่อนย้าย ส่วน
หน่วยงานที่ปฏิบัติการในพิสูจน์สัญชาติขาดการประสานข้อมูลระหว่างกัน
- ๓) กรณีแรงงานผู้ประสบปัญหาเดินทางกลับมาถึงประเทศไทย ผู้ประสบปัญหาต้องการกำลังใจ
จากญาติครอบครัวที่พลัดพรากจากกันพร้อมทั้งการหารือกับญาติเกี่ยวกับการให้ความ
ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐด้านคดีความแรงงานจำเป็นที่จะต้องการขวัญกำลังใจจากญาติที่
น้องของตน
- ๔) การส่งกลับอย่างปลอดภัยและการติดตาม ในกระบวนการหลังจากการสอบสวนเมื่อ
ผู้เสียหายที่ไม่เข้าข่ายจากการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ประสบปัญหาการเดินทาง
กลับภูมิลำเนาและการติดต่อญาติในแต่ละคน เพราะผู้ประสบปัญหาได้รับผลกระทบทาง
ร่างกายและจิตใจ เมื่อกลับมาที่ประเทศไทยที่มีการคมนาคมที่ก้าวหน้าแต่แรงงานไม่
สามารถเดินทางกลับได้เอง อีกทั้งกองทุนช่วยเหลือประเมินจากฐานทะเบียนที่อยู่ที่แรงงาน
มีสถานะในท้องถิ่นแต่ครอบครัวผู้ประสบปัญหาอยู่คนละที่ที่ทางหน่วยงานจัดการให้และ
ปล่อยให้ผู้เสียหายหรือประสบปัญหาเดินทางเองตามรถโดยสารประจำทางตามลำพัง เสี่ยง
ต่อการประสบปัญหาซ้ำซ้อน
- ๕) การติดตามและประเมินครอบครัวผู้ประสบปัญหาในการฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมด้าน
การประกอบอาชีพ ทางญาติครอบครัวผู้ประสบปัญหาควรมีส่วนร่วมในการปรับตัวเพื่อที่จะ
ดำเนินการฟื้นฟูไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการติดตามระยะยาว
- ๖) ผู้ประสบปัญหาที่เดินทางกลับมาจากประเทศไทยที่ไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่มี
หน่วยงานภาครัฐที่จะรับช่วงต่อในการคุ้มครองดูแลกระบวนการเรียกร้องที่เป็นธรรมต่อ

การตกทุกข์ได้ยากในระหว่างที่ใช้ชีวิตในต่างแดน ที่จะสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการช่วยเหลือต่อโดยหน่วยงานของรัฐ

- ๗) เนื่องจากผู้ประสบปัญหาในกรณีแรงงานลูกเรือประมงอินโดนีเซีย มีหลายจังหวัดที่ประสบปัญหาและได้รับการช่วยเหลือกลับมาหลายครั้งแต่การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับครอบครัวผู้ประสบปัญหาที่มีความล่าช้า ครอบครัวและญาติไม่เข้าใจกระบวนการในการช่วยเหลือเบื้องต้น การคุ้มครองเบื้องต้น รวมทั้งการดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมว่ามีกระบวนการอย่างไร
- ๘) กรณีที่ผู้ประสบปัญหาเดินทางกลับมาที่ประเทศไทยนั้น ควรมีระบบการสอบสวนข้อเท็จจริง การนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อให้ญาติได้รับรู้ปัญหาเพื่อที่จะให้ญาติได้ปฏิบัติต่อผู้ประสบปัญหาในการให้กำลังใจ การพร้อมกันมาเริ่มต้นในการใช้ชีวิตนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีระบบที่จะให้ผู้ประสบปัญหาพร้อมที่จะใช้ชีวิตกับญาติและครอบครัวอีกครั้ง เพราะผู้ประสบปัญหาบางครอบครัวมีความยากลำบาก ปัญหาครอบครัว และฐานะครอบครัวที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้ชีวิตทางสังคมต่อ
- ๙) กรณีผู้ประสบปัญหาเดินทางกลับมาที่ประเทศไทยหลายคนที่เป็นแรงงาน ลูกเรือผู้ประสบปัญหานั้น แต่การดำเนินการเชิงการติดตามหรือสืบหาผู้เสียหายที่ยังประสบปัญหาอยู่ที่อินโดนีเซียนั้น หน่วยงานภาครัฐไม่มีแผนการในการติดตามญาติหรือดำเนินการที่จะเป็นไปตามกระบวนการช่วยเหลือที่สามารถช่วยเหลือได้ในปัจจุบัน ซึ่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐมีหลายหน่วยงานที่สามารถดำเนินการได้นั้น แรงงานผู้ประสบปัญหาที่เดินทางกลับและยังรอความช่วยเหลือไม่มีช่องทางในการขอความช่วยเหลือได้จากหน่วยงานที่ภารกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่มีตัวอย่างการเดินทางกลับมาหลายครั้งแล้ว
- ๑๐) กรณีลูกเรือที่ประสบปัญหาในต่างแดนนั้นเมื่อเดินทางกลับมาที่ประเทศไทย ผู้ประสบปัญหาขาดที่ปรึกษาและหน่วยงานภาครัฐ คณะดำเนินการด้านติดตามช่วยเหลือด้านคดีความ ที่เป็นคณะดูแลเฉพาะเรื่องลูกเรือประมงโดยตรง การร้องทุกข์ การสอบสวน การติดตามญาติ เป็นต้น แรงงานและญาติไม่มีที่ปรึกษาที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายของ หน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย สภานิติบัญญัติ สภาปฏิรูปแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงปฏิบัติการ

- ๑) จากการลงพื้นที่สำรวจเกาะอัมบอน และเกาะต่างๆ ในประเทศอินโดนีเซีย และให้การช่วยเหลือแรงงานประมงในเบื้องต้น ของศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือ ลูกเรือประมงมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน และเครือข่ายปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๕ ครั้ง ตั้งแต่ช่วงปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ พบว่ามีแรงงานประมงชาวไทย และแรงงานประมงชาวเมียนมาร์ ชาวกัมพูชา ชาวลาว ที่ไปกับเรือประมงสัญชาติ ไทย และตกเรือ ที่รอคอยความช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก

ดังนั้นจึงขอเรียกร้องและเสนอให้รัฐบาลไทยมีการประสานข้อมูลการช่วยเหลือกับ รัฐบาลประเทศอินโดนีเซีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเกาะที่มีแรงงานประมง ตกค้างอยู่ และจัดให้มีการลงพื้นที่ จัดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหา ในพื้นที่ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์รับเรื่องปัญหาแรงงานประมงเพื่อคัดกรองผู้เสียหายจากการค้า มนุษย์ เพื่อให้ความช่วยเหลือแรงงานประมงผู้ประสบปัญหา

- ๒) การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ 5 คณะ ประกอบด้วย ด้านการปราบปราม , ด้านสตรี ใน การป้องกันและปราบปราม , ด้านแรงงานเด็ก แรงงานบังคับ และแรงงานข้ามชาติ , ด้านประมงผิดกฎหมาย และด้านประชาสัมพันธ์ เน้นการแก้ปัญหาของกลุ่ม เปราะบาง แต่ไม่ได้เน้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ที่มี ปัญหา และถูกกล่าวถึงใน TIP Report รัฐบาลควรตั้งอนุกรรมการเพิ่มอีก 1 ชุด เพื่อ แก้ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีกระทรวงยุติธรรม สำนักงาน อัยการสูงสุด และ สตช . และ DSI. ร่วมกันรับผิดชอบ และควรมอบหมายให้ คณะอนุกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์ดูแลเรื่องการรวบรวมและเผยแพร่สถิติ เกี่ยวกับการจับกุม ดำเนินคดี และผลการพิจารณาคดี (พร้อมบทลงโทษ) ดัง ตัวอย่างของ ฟิลิปปินส์ ที่มีการตั้ง Inter-Agency Council Against Trafficking (IACAT) ภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยใช้มาตรการเชิงรุกในการประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- ๓) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และมีการประสานงานการช่วยเหลือแรงงานผู้ประสบปัญหาอย่างชัดเจน ซึ่งจะส่งผล ให้เกิดประสิทธิภาพในการช่วยเหลือแรงงานผู้ประสบปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม มากขึ้น
- ๔) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะต้องมีการทำงานเชิงรุกมากขึ้น และวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาจากแรง านประมงที่กลับมา เพื่อเป็นแนวทางใน การให้ความช่วยเหลือแรงงานประมงที่ยังตกค้างอยู่ พร้อมทั้งมีการประสานข้อมูล ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีแนวทางและรูปแบบการ ทำงานเชิงรุกกับครอบครัวแรงงานประมงผู้ประสบปัญหาทั้งก่อนและหลัง พร้อมทั้ง มีการติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดสวัสดิการ และติดตามดูแลแรงงาน ประมงที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และบุคคลที่มีผู้ใช้ผู้เสียหายตามกระบวนการ เพราะแรงงานเหล่านี้คือ “คนตกเรือ” ถือเป็นผู้ถูกกระทำด้านร่างกายและจิตใจที่ สมควรจะต้องได้รับการดูแลและฟื้นฟู
- ๕) แต่งตั้งคณะทำงานเชิงปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานประมงผู้ประสบปัญหาในน่านน้ำ อินโดนีเซีย โดยให้มีผู้แทนทุกภาคส่วนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ และ ภาคเอกชน

- ๖) จัดตั้งหน่วยงานลักษณะพิเศษ ที่บูรณาการการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรม
อย่างชัดเจน และองค์กรภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ
- ๗) ให้มีการจัดตั้ง “กองทุนค้ำหนุนภัยภาคประชาสังคม ” ที่ให้ประชาชน องค์กรภาคประชา
สังคม องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านป้องกันและปราบปรามค้ำหนุนภัย ที่สามารถ
เข้าถึงงบประมาณ และใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการแก้ไขปัญหาค้ำหนุนภัยอย่างมี
ส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อนึ่ง ในเย็นวันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ จะมีลูกเรือประมงชาวไทยอีก ๑๐ ราย ที่ทาง
มูลนิธิฯ ได้ไปดำเนินการประสานช่วยเหลือ ณ เกาะอัมบน ประเทศอินโดนีเซีย จะเดินทางมาถึง
ประเทศไทยด้วยสายการบินแอร์เอเชีย QZ252 เวลา ๒๐.๑๕ น. สนามบินดอนเมือง

ขอให้ภาครัฐมีมาตรการตามข้อเสนอและไคร์ครวญการจัดการปัญหาที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุด
ของผู้ประสบปัญหาและครอบครัว เป็นสำคัญ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมพงศ์ สระแก้ว)

ผู้อำนวยการมูลนิธิฯ

Labour Rights Promotion Network Foundation (LPN)

Samutsakhon Office: 25/17-18 Mahachai Muangthong Village, Sahakorn Road, Bang Yah Praek Sub- District, Samutsakhon Province

74000 Thailand Tel/ Fax: 034-434726, 086- 1631390

Email: somponglpn@gmail.com

www.lpnfoundation.com